Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

U-61/2021 vp 55 valmiuspaketti - Ilmastotoimia koskeva sosiaalirahasto

Erityisasiantuntija Elina Vaara
Ympäristöministeriö

Ilmastotoimia koskevan sosiaalirahaston keskeisiä kohtia (1/4)

- **Komission ehdotuksen tavoite:**
  - Edistää reilua siirtymistä kohti ilmastoneutraaliutta puuttumalla mahdollisiin haitallisiin sosiaalisiin vaikutuksiin, joita uusi tieliikenteen ja rakennusten päästökauppa voi aiheuttaa
  - Rahastosta tuetaan uuden tieliikenteen ja rakennusten lämmityksen päästökaupan vuoksi haavoittuvassa asemassa olevia kotitalouksia, mikroyrityksiä tai liikenteen käyttäjiä
  - Jäsenvaltiot määrittävät suunnitelmissa rahaston käyttökohteet. Rahaston tuensaajina voivat olla Suomessa esimerkiksi:
    - Haja-asutusalueilla asuvat kotitaloudet
    - Öljylämmityksen käyttäjät
    - Liikenneköyhyydestä kärsivät yksinhuoltajaperheet

Ilmastotoimia koskevan sosiaalirahaston keskeisiä kohtia (2/4)

- **Sosiaaliset ilmastosuunnitelmat**
  - Johdonmukainen kokonaisuus toimia ja investointeja, jolla varmistetaan kohtuuhintainen lämmitys, jäähdytys ja liikkuminen
    - Tukea voidaan suunnitelmissa kohdentaa myös julkisille ja yksityisille yhteisöille sillä edellytyksellä, että hyödynsaajina ovat rahoituksen kohteena olevat tahot
    - Voivat olla mm. energiaremonttien, vähä- ja nollapäästöisen liikenteen tai korjausrakentamisen tukemista
  - Suunnitelmiin voi sisältyä myös suoraa tulotukia haavoittuvassa asemassa oleville kotitalouksille tai liikenteen käyttäjille. Suorat tulonsiirrot voivat kattaa ainoastaan kuluja ja vaikutuksia, jotka aiheutuvat suoraan uudesta päästökaupasta
  - Suunnitelmat annetaan yhdessä NECP:n kanssa viimeistään 30.6.2024 → komission arviointi
  - Jäsenvaltioilta edellytetään vähintään 50 %:n kansallista osarahoitusta suunnitelmien kokonaiskustannuksista

Ilmastotoimia koskevan sosiaalirahaston keskeisiä kohtia (3/4)

- **Rahaston koko**
  - Rahaston koko vastaisi 25 % tieliikenteen ja rakennusten lämmityksen päästökaupan ennakoiduista tuotoista
  - Koko 72,2 miljardia vuosina 2025–2032 (kaksi monivuotista rahoituskehyskautta)
  - Vuosina 2025–2027: rahaston budjetti olisi 23,7 miljardia euroa (23,7 miljardin euron lisärahoitustarve) → Edellyttää muutoksia monivuotiseen rahoituskehykseen
  - 2028–2032 välisenä aikana rahaston budjetti olisi 48,5 miljardia euroa
  - Vuodesta 2026 lähtien osa tieliikenteen ja rakennusten lämmityksen päästökaupan huutokauppatuloista ohjattaisiin EU:n omaksi varaksi
    - → Edellyttää muutoksia EU:n omia varoja koskevaan päätökseen

Ilmastotoimia koskevan sosiaalirahaston keskeisiä kohtia (4/4)

- **Rahaston saanto määritetään laskentakaavan mukaan:**
  - Muuttujina mm. maaseudulla asuva köyhyysriskin alla elävä väestö vuonna ja kotitalouksien yhteenlasketut polttoaineen poltosta aiheutuvat hiilidioksidipäästöt
- Suomen enimmäissaanto rahastosta olisi ehdotuksen mukaan 387 milj. euroa eli 0,54 % rahaston kokonaiskoosta. (vrt. Ruotsin saanto 0,62 %; 0,445 mrd. euroa)
  - Nykyisen omien varojen järjestelmän perusteella Suomi maksaisi arviolta 1 230 milj. euroa, jolloin nettomaksu olisi noin 840 milj. euroa.
- **Suurimmat rahaston saajat olisivat:**
  - Puola (17,6 %; 12,7 mrd. euroa), Ranska (11,2 %; 8,1 mrd. euroa), Italia (10,81 %; 7,8 mrd. euroa), Espanja (10,53 %; 7,6 mrd. euroa).

Valtioneuvoston kanta (1/3)

- Valtioneuvosto pitää hyvänä, että komissio kiinnittää huomiota ilmastotoimien oikeudenmukaiseen toteutumiseen. **Valtioneuvosto ei kuitenkaan pidä komission ehdotusta ilmastotoimien sosiaalirahastosta tarkoituksenmukaisena ja suhtautuu siihen erityisen kriittisesti.**
- Mikäli 55-valmiuspaketin toteutuminen tai Suomen tavoitteisiin nähden riittävän kunnianhimoisen kokonaisuuden saavuttaminen edellyttäisivät myöhemmässä vaiheessa lisä-arviointia, **valtioneuvostolla on valmius tarkastella vaihtoehtoja, jotka mahdollistavat eduskunnan kantojen ja Suomen ilmastopoliittisten tavoitteiden mukaisen ratkaisun.**

Valtioneuvoston kanta (2/3)

- Valtioneuvosto suhtautuu kriittisesti EU:n budjetin **omien varojen käyttämiseen** uuden ilmastotoimia koskevan sosiaalirahaston rahoittamisessa.
- Lisäksi valtioneuvosto suhtautuu erityisen kriittisesti komission ehdottamaan lähtökohtaan, jonka mukaan rahaston perustaminen edellyttäisi voimassa **olevan EU:n monivuotisen rahoituskehyksen avaamista ja huomattavaa kasvattamista**.
- Valtioneuvosto suhtautuu erityisen kriittisesti ehdotukseen sisältyvään mahdollisuuteen rahoittaa **suoria tulotukia** EU:n talousarviosta, jolloin EU toimisi jäsenvaltioiden rinnalla suorien sosiaalietuuksien rahoittajana. Valtioneuvosto katsoo, että jäsenvaltioiden tulee ensisijaisesti vastata perusturvan vähimmäistasosta sosiaaliturva- ja -huoltojärjestelmien osana.

Valtioneuvoston kanta (3/3)

- Valtioneuvosto katsoo, että ehdotetut oikeusperustat sinällään mahdollistavat sellaisen rahaston perustamisen. Jatkokäsittelyssä on kuitenkin vielä erikseen oikeudellisesti arvioitava sitä, **mahdollistavatko ehdotetut oikeusperustat myös ehdotuksen 3(2) artiklan ja 6(1) artiklan mukaisen tilapäisen suoran tulotuen kompensoinnin** jäsenvaltioiden haavoittuville kotitalouksille ja liikenteen käyttäjille.
- Valtioneuvosto pitää komission ehdottamia **varojenjakokriteerejä ja niiden keskinäisiä painotuksia** Suomen kannalta epäedullisina ja osin epätarkoituksenmukaisina suhteessa rahaston tavoitteisiin.
- Valtioneuvosto katsoo, että **neuvoston roolia** kansallisten suunnitelmien hyväksymisessä tulee pyrkiä vahvistamaan.
- **Jatkovalmistelussa** valtioneuvosto kiinnittää huomiota ehdotetuilla toimilla saavutettavaan EU-tason lisäarvoon, kustannustehokkuuteen, sosiaaliseen ja alueelliseen oikeudenmukaisuuteen sekä hallinnolliseen taakkaan.